

GAZETA TRANSILVANIEI.

„Gazet'a“ ese de 2 ori; Joi'a si Duminec'a, Fôia, candu concedu ajutoriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu $2\frac{1}{2}$ galbini mon. sunatória.

Anulu XL.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cruceri v. a. Tacs'a timbrala à 30 cr. val. austr. de fia-care publicare.

Nr. 52.

BRASIOVU, 18|6 Iuliu

1877.

Caderea Nicopolei.

Brasiovu, 17 Iuliu.

Unulu din cuiburile formidabile, cari latiescu terróre si stricatiune preste Dunare amenintandu necontenitu cu focu si cu puciósá frumósele cetati comerciale de pe tiermulu Romaniei, a fostu spartu si nimicitu, cetatea Nicopoli a cadu prin concursulu armeloru romane.

Bucuri'a ce amu avut'o la primirea acestei sciri o va simti, suntemu prea siguri, fiacarele din cititorii nostri, candu va citi urmatoriulu telegramu, care ne veni de a dreptulu de pe campulu de resbelu:

„TURNU-MAGURELE, 17 Iuliu. Domineca nóptea dupa o lupta crancená, care a duratu o dí intréga, au luatú russii, ajutorati de romani, cetatea Nicopoli. Doi pasi si 3000 ómeni au fostu prinsii. Multu materialu s'a castigatu. Trupele romane au contribuitu la acésta victoria cu mare bravura.“

Acestu telegramu imbucuratori, caruia trebuie se-i damu deplinu crediamentu fiindu-ca vine d'intr'o parte fórté bine informata, nu specifica actiunea trupeloru romane, cari au cooperatu la luarea Nicopolei, dér' nici nu ne lasa in indoieála despre aceea, ca trupe romane au cooperatu in adeveru si ca s'au luptatu cu bravura.

Supositiunile nóstre 'si au capatatu adeverirea faptica. Divisiunea generariulu Manu, care se aflá la Turnu-Magurele, a fostu in focu si a cooperatu cu russii contr'a Nicopolei. De care parte a venitú ataculu romanilor? De catra Dunare, séu ca trupele romane au luptatu alaturi cu russii pe pamentu bulgaru?

Spre a poté respunde la intrebarea acést'a cu siguritate, amu trebui se scimú, ca óre trecutau trupele generariulu Manu Dunarea inainte de 15 Iuliu séu nu? Astadi potemu érasii numai se suposamu. Se examinamu puçinu tóte possibilitatile.

S'a potutu cá divisiunea generariulu Manu se tréca Dunarea pe unulu din cele doua poduri, cari le au aruncatu russii peste Dunare, pe celu dela Sistovu séu pe celu care se dice, ca s'a construitu in departare de doua kilometre dela Turnu-Magurele. In casulu acést'a trupele romane ar' fi trebuitu se lupte alaturi cu ostirile russe, cari au ocupatu inaltimile din dosulu Nicopolei si au luatú cu asaltu satulu vecinu Sunovitzá.

Mai probabili inse este ca romanii au intratu in actiune in nóptea de Domineca spre Luni trecundu Dunarea pe plute si barci pe la Islaz póte, séu pe la altu punctu si atacandu pe turci in cósta, fiindu totu-d'odata sustienuta acést'a miscare de catra foculu baterieloru romane diu Turnu-Magurele.

Ori cumu ar' fi inse, noua ne ajunge pentru astadi a sci ca romanii au contribuitu la luarea Nicopolei si ca din nou au datú dovéda, ca romanulu este bravu si vitézu.

Potemu gratulá generariulu Manu si statulu seu majoru la succesulu acést'a frumosu. Inceputul a fostu bunu, dé Ddiu totu asia si mai departe.

In curundu vomu audi ca si trupele centrale romane de sub comand'a principelui Carolu voru fi trecutú Dunarea din susu de Calafatu si voru

inaintá spre Vidinu. Aici in dosulu acestei fortaretie se voru intalni cu totii.

Atunci candu voru fi sparte tóte aceste cuiburi ale vulturulu pradaliu din Balcanuri, atunci si numai atunci va fi Romani'a asigurata in libertatea si desvoltarea ei pacinica.

Bulgari'a si Bulgarii.

De si noi in anulu trecutú ne mai ocuparamu cu tierile locuite de slavii meridionali, éra in anulu acesta cu imperiulu turcescu preste totu; dupace inse in lun'a trecutú teatrulu bellicu se stramutá in Bulgari'a propriu disa; dupace sórtea Bulgariiei a trasu atentiunea Europei in gradu eminente; dupace chiaru destinele Romaniei au fostu odinióra legate strinsu cu ale Bulgariiei, — acésta tiéra ar meritá unu studiu speciale cu atatu mai vertosu, cu catu e mai puçinu cunoscuta si cu catu se afla intrens'a mai multe analogii cu a nóstra.

Bulgari'a proprie numita asia, e marginita spre miédia-nópte de Dunare, spre miédia-di de Rumeli'a si Macedoni'a, spre resaritu de Marea négra, spre apusu de Serbi'a. Configuratiunea ei presenta unu planu inclinatú dela muntii Balcani spre Dunare. Asia déra noi caprinseramu aici sub nume de Bulgari'a, si provinciór'a Dobrogea. Acelu teritoriu intregu se intinde pe 1350 mil. patrute, si asia nu este multu mai mare decatu Munteni'a (Valachi'a), séu camu asia de mare catu ar fi Transilvani'a cu Banatulu si cu comitatele locuite de romani in Ungari'a. Déra nationalitatea genetica bulgarésca nu se termina aci. Eialetulu (pasialiculu) celu mare alu Nissei inca este locuitu mai preste totu de bulgari — si asia numiti serbi. Cu acestu eialetu Bulgari'a are unu arealu de 1840 mil. □. Numerulu exactu alu locuitoriloru nu e cunoscutu; causele acestei nesciintie le aratamu altadata. Atata e sciutu, ca maioritatea departe preponderante e slava, si dupa religione gr. orientala. Turci proprii, adeca otomani, suntu abia 400 de mii; toti ceilalti mahomedani din Bulgari'a intréga pana la 1 mil. suntu slavi nu numai de origine, ci si de limba, precumu suntu buna-óra romanii calviniti din comitatulu Hunedórei. Acést'a e ból'a bóleloru Bulgariiei, cá si a Bosniei, ból'a de renegati. Bulgarii suntu multi si in Macedoni'a si Rumeli'a. Literatiu bulgariloru punu numerulu totale alu natiunei lorú, — se intielege, fora serbi — preste cinci (5) milióné. Din acestu numeru inse in Bulgari'a propria nu potú se fia mai multi cá $3\frac{1}{2}$ milióné.

Turcii au impartitu Bulgari'a, cá si alte provincii sub-jugate, in eialete si live asia, cá precatu se poté, populatiunile se fia catu mai tare amestecate dupa limbi si religii, pentru cá in veci se nu se póta apropia si intielege unele cu altele. Ori-unde au simtitu ca ar' poté urma vre-o intielegere intre locuitorii mai homogeni, 'iau amestecatu si incurcatu prin colonisti adusi de airea. Au lucratu si ei dupa cunoscut'a maxima machiavellistica, fora cá se fia auditu macaru de numele lui Machiavelli, ca-ci Divide et impera „este multu mai vechiu si decatu Rom'a. Turcii n'au suferitu pe popóra cá se aiba vreunu centru de activitate; de aceea ei au schimbatu si in Bulgari'a capital'a dela Ternov'a la Sofi'a, de acolo érasii la Ternov'a, mai tardiu la Rusciucu etc., adeca cumu se facea si la noi cu Alb'a-Iuli'a, Clusiu, Sabiiu, Fagarasiu. Candu vedea, ca bulgarii se prea multiescu la cate unu orasiu, ii stramutá, séu dá focu la locuintie, pentru cá se incépa d'a capo.“

Pe nici-unu terrenu bulgarii nu au suferitu rele asia mari de ale tiraniei, cá pe terrenulu religiosu. De una parte fruntasii natiunei au trecutú la Islam, éra massele poporulu au fostu

date pe manile clerulu grecescu, curatu asia, precumu au fostu dati romanii din Banatu si din diecesea Aradulu la discretiunea serbiloru. Midiu-locu minunatu de a invrasmasi pe unu poporu cu altulu si a le paralisa unele prin altele. Precumu in Banatu tóte veniturile mai grase eclesiastice curgea in pungile serbiloru, intocma la bulgari mai tóte scaunele archieresci, egumenii, protopopiate etc. se dá calugariloru grecesci, cari apoi mai impartia si cu pasialii turcesci. In fi dupa suferintie fora nume si mai alesu dupace bulgarii isi preparara vreo 2—3 mii de individi pe la scóle straine, ajutati de ambasadorulu Russei, pana la 1870 si de alu Franciei, scapara abia numai de 6 ani incóce de subjugulu grecescu, si dupa mari sacrificie de bani castigara dreptulu de a'si avé cleru nationale cu unu exarchu in frunte, a carui resiedintia se fia Ternov'a. Bucuri'a bulgariloru simtita pentru acelu resultatu se póte asemená numai cu a romaniloru banatieni, pre candu acestia scapasera de sub Carlovitiu. Bulgarii representati prin unu congressu eclesiasticu amestecatú isi alesera de exarchu alu basericeii bulgare pe mitropolitulu Antimu; indata apoi se apucara de organisari eclesiastice si scolastice. Déra nu trecura doi ani, pre candu in Constantinopole se inventara certe de competentiá intre exarchulu bulgarescu si patriarchulu grecescu. Din aceleasi dile incepundu, curgea mereu denuntiarile cele mai negre la Constantinopole contra exarchulu si a clerulu intregu. Dupa denuntiaru ministeriulu cerea informatiuni secrete dela pasia din locu. Celu din Ternov'a la inceputu seriá adeverulu demintindu pe denuntiantii. Déra intr'o di ii vene unu nasu lungu dela Constantinopole, pe care stá scrisu: „Prostu hebeur ce esci tu! Nu pricepi? Altu-ceva asteptamu noi de la tine.“ Pasi'a pricepu. De atunci exarchulu, archiereii si toti literatii bulgariloru fusera pusi sub vighiare politienésca. Infr'aceea pasialii se schimbara si venira altii mai tatariti. S'a schimbatu de repetitive-ori si ministeriulu. Pana atunci bulgarii isi deschisera dela 1857 incóce successive mai multe scóle bunicele, cumu si in acelasiu timpú vreo 5—6 foi periodice si una societate literaria pentru cultur'a limbei si a poporulu. Acelu progressu fórté modestu nu poté se placa turciloru. In catu pentru scóle, ministeriulu a poruncitu a se lua la revisiune strinsa cartile scolastice bulgaresci; urmarea fu, ca s'au opritu cateva din acelea sub pedépsa de temnitia séu exilu. Foile periodice bulgaresci trebea se 'si mesure fórté bine cuventele, pentru cá redactorii lorú se nu ajunga cu férale de gátu si de pitióre. Cu societatea literaria bulgarii o ducea totu asia de reu. Toti membrii ei fusera pusi sub privighiare politiana. In urma pasialii nu se indestulara nici un atata, ci pretinsera dela exarchulu Antimu, ca séu elú, séu unulu din mitropolitii se se inpuna societatiu de presedente, apoi se ia asupra-si raspunderea personale pentru tienut'a si fidelitatea tuturor membriloru catra turci. Membrii societatiiei avura atata fortia de spiritu, ca dupace fusera insciintiati pe sub mana immediatu dela Constantinopole despre planulu guberniulu, nu mai alesera pe nici unu archiereu de presedente. De atunci societatea nu mai avú di buna cu turcii. Din acelu timpú diarielorú turcesci cu „Vachit“ in frunte li se dete parol'a secreta, cá se incépa a denuntia barbatésce tendentiile Bulgariloru, se infrunte chiaru si pe ministeriu, ca de ce nu ia mesuri aspre contra lorú. Ministeriulu dicundu ca voiesce se satisfaca „opiniunea publica“, a si luatú cateva mesuri tiranice asupra lorú. Déra partit'a „junei Turcii“ nu se indestulá cu atatu, ci in a. 1876 declará cu tóta solemnitatea, séu déca vreti, cu obrasnicia turcesca, ca ei in tierile luate de parintii lorú cu sabi'a, nu potú suferi alte limbi si literature, decatu numai pe cea turcesca. Ei permitu infiintiare de scóle din pungile ghiau-

